

PUBLIKATION FRÅN ECDC

Direktörens årsrapport 2010

Sammanfattning

Under 2010 lyckades ECDC genomföra större delen av sitt arbetsprogram. ECDC levererade fler resultat, stärkte sina interna strukturer och vidareutvecklade sina partnerskap för att kunna möta behovet av mer kraftfulla insatser mot hotet från smittsamma sjukdomar i Europa. För första gången finns, förutom en redogörelse av centrumets huvudresultat under 2010, en ny Del II tillgänglig på webbplatsen som handlar om framstegen för varje enskild åtgärd i ECDC:s arbetsprogram 2010.

Resurser

Under 2010 höjdes budgeten till 57,8 miljoner euro, vilket var helt i linje med ECDC:s fleråriga strategiprogram för 2007–2013.

Sjukdomsrelaterat arbete

ECDC fortsatte att utveckla verktyg för vetenskapligt arbete, övervakningsaktiviteter, databaser och nätverk, samt att organisera kapacitetsbyggande åtgärder och kurser beträffande de sex grupper av sjukdomar som faller inom ramen för dess ansvarsområde. Detta var helt i linje med det årliga arbetsprogrammet och de strategier för sjukdomsspecifika program 2010–2013 som godkändes av styrelsen 2009.

Luftvägsinfektioner är indelade i tre områden: influensa, tuberkulos och legionärssjuka. När det gäller **influensa** bidrog ECDC till nationella, europeiska och globala utvärderingar av hanteringen av A(H1N1)-pandemin. För att stödja Europeiska läkemedelsmyndighetens arbete demonstrerade ECDC pandemivaccinets effektivitet, inledde två vetenskapliga studier om oönskade händelser (*adverse events*) och offentliggjorde beräkningar av vaccinanvändningen. ECDC började dessutom stärka den europeiska övervakningen av allvarliga sjukdomsfall och dödsfall till följd av influensa. När det gäller säsongsbunden influensa utvecklade ECDC riskbedömningar för säsongen 2010–2011, konsoliderade informationsarbetet och stödde medlemsstaterna och kommissionen i genomförandet av Europeiska unionens råds rekommendation om vaccination mot säsongsbunden influensa. När det gäller **tuberkulos** följde ECDC på Europeiska kommissionens begäran upp handlingsplanen för att bekämpa tuberkulos i EU genom att hålla ett brett samråd med medlemsstaterna och intressenter i EU. ECDC utökade dessutom sin övervakning när det gäller samtidig tuberkulos och hivinfektion, multiresistens och behandlingsresultat och publicerade ECDC:s/WHO:s andra gemensamma övervakningsrapport om tuberkulos. EU-nätverket av referenslaboratorier för tuberkulos, som inrättades 2009, vidareutvecklades och ECDC fortsatte att tillhandahålla vetenskaplig rådgivning, vägledning och stöd till medlemsstaterna. Arbetet med **legionärssjuka** bestod bland annat av slutförandet av integreringen av det särskilda övervakningsnätverket på ECDC, som blev

klart i april 2010. En samordningsgrupp inrättades och höll sitt första möte. Laboriestödet till medlemsstaterna inleddes, med särskild tonvikt på kvalitetssäkring och stöd i utbrotsutredningar, och omfattade bland annat en inventering av laborierkapacitet. Man enades också om att metoder ska tas fram till 2011.

Inom området **sexuellt överförda sjukdomar, inbegripet hiv/aids och blodburna virus** publicerade ECDC sin årliga rapport om övervakningen av hiv/aids och en vägledning om hiv-/aidsstester. Flera projekt inleddes (om sexuellt överförda sjukdomar och hivprevention bland män som har sex med män och om förekomst och förebyggande av hiv bland sprutnarkomaner) eller fortsatte (övervakning av beteenden i samband med sexuellt överförda sjukdomar, migration och hiv och partneruppföljning) under 2010. ECDC publicerade även en rapport om övervakningen av Dublindeklarationens genomförande och tog fram en ram för övervakningen av genomförandet av EU:s handlingsplan för hiv/aids 2009–2013. Efter en undersökning och rapport som omfattade hela EU gjordes även en översyn av systemen för övervakning och förebyggande av hepatit B och C och ett EU-nätverk inrättades för dessa sjukdomar. Mikrobiologiprojektet för sexuellt överförda sjukdomar, som är inriktat på antimikrobiell mottaglighet för gonokockinfektioner, genomfördes och en rapport lades fram. Uppgifter samlades in om de fem sexuellt överförda sjukdomarna och resultaten kommer att offentliggöras 2011.

När det gäller **sjukdomar och zoonoser som överförs via födoämnen och vatten** analyserade ECDC övervakningsuppgifter för 12 sjukdomar hos människan som ingick i EU:s rapport om utvecklingstendenser och smittkällor när det gäller zoonoser, zoonotiska smittämnen och livsmedelsrelaterade utbrott i EU 2009¹, som publicerades av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (Efsa). Den första gemensamma EU-omfattande undersökningen av listerios inleddes också. I mars 2010 lanserades en IT-plattform för brådskande förfrågningar och diskussioner om upptäckt och utredning av multinationella livsmedelsburna utbrott. Arbete har även inletts med utvecklingen av ett system för molekylär övervakning.

När det gäller **uppkommande och vektorburna sjukdomar** konsoliderade ECDC nätverket för medicinska entomologer och folkhälsoexperter om sjukdomar som sprids av artropoder (VBORNET), vilket inrättades i september 2009. Nätverket producerade de första distributionskartorna över spridningen av invasiva myggarter och om övervakningen av dem. VBORNET började även validera uppgifter för andra artgrupper. En strategi för att övervaka de viktigaste vektorerna av sjukdomar som drabbar människor utarbetas nu på grundval av en undersökning av medlemsstaternas insatser och behov som genomfördes 2010. I fråga om fästingburna sjukdomar riktade ECDC in sitt arbete med experter på anmälningsplikten vad gäller dessa sjukdomar. ECDC-nätverket för importerade virusssjukdomar koncentrerade slutligen sin verksamhet på insatserna till följd av utbrotten av West Nile-feber, extern kvalitetssäkring och utbildningsstöd för mikrobiologer i medlemsstaterna.

På området **sjukdomar som kan förebyggas med vaccin** publicerade ECDC vägledningar och undersökningar om invasiv meningokockinfektion, mässling/påssjuka/röda hund-vaccination och rotavirusinfektioner. Undersökningar genomfördes även om vaccination mot pandemisk och säsongsbunden influensa. Ett samförståndsdocument sammanställdes om standardisering av vaccintäckningsbedömning, vilket kan vara ett viktigt verktyg för ökad jämförbarhet och riktmärkning på EU-nivå. Den andra Eurovaccinekonferensen hölls i december 2010. Övervakningen stärktes ytterligare med system för extern kvalitetssäkring (hjärnhinneinflammation och influensa) och en satsning för att kartlägga laborierkapaciteten (pneumoni) i Europa. Överföringen av DIPNET (nätverket för difteriövervakning) slutfördes och processen inleddes för EUVACNET (mässling, röda hund, kikhosta och varicella). Genom sitt VAESCO-projekt för medicinska händelser som kan vara kopplade till pandemivaccinerna har ECDC utrett Guillain-Barré-syndromet (ingen koppling) och narkolepsi (studien är ännu inte klar).

När det gäller **antimikrobiell resistens och vårdrelaterade infektioner** var en av de viktigaste händelserna under 2010 integreringen av det europeiska nätverket för övervakning av antimikrobiell resistens (EARS-Net) i ECDC. Nätverket lanserade en ny webbplats som bland annat innehöll en interaktiv databas och publicerade en rapport för 2009. ECDC gjorde också en omfattande bedömning av hotet från bakterier som producerar ett nytt enzym som orsakar multiresistens, dvs. New Delhi metallo-beta-lactamase (NDM-1), och kommer att följa upp med en vägledning för medlemsstaterna. En annan viktig händelse var den tredje Europeiska antibiotikadagen, som ECDC samordnade i november 2010. Denna händelse, som betonar återhållsam användning av antibiotika på sjukhus, fick stor uppmärksamhet i hela Europa och genererade sammanlagt 226 nyhetsartiklar mellan den 20 oktober och den 3 december. ECDC stödde slutligen rådets rekommendationer om patientsäkerhet och förebyggande och kontroll av vårdrelaterade infektioner (2009/C 151/01) och om återhållsam användning av antimikrobiella medel inom humanmedicin (2002/77/EG) genom att ta fram en metod för att genomföra punktprevalensstudier av vårdrelaterade infektioner och användningen av antimikrobiella medel på akutsjukhus. ECDC samordnade de första pilotstudierna vid 66 sjukhus i 23 länder som omfattade nästan 20 000 patienter.

1 Community Summary Report on Trends and Sources of Zoonoses, Zoonotic Agents and food-borne outbreaks in the European Union in 2009.

Folkhälsfunktioner

Folkhälsfunktionerna är numera fast etablerade och har gått in i en fas av ytterligare konsolidering och finjustering.

Övervakning

I slutet av 2010 hade sammanlagt 11 av de 17 särskilda övervakningsnätverken som fanns 2005 överförts till TESSy. En del aktiviteter fick läggas ut på entreprenad eftersom ECDC ännu inte har utvecklat tillräcklig expertis på dessa områden. ECDC gav även stöd till TESSy-användare i medlemsstaterna. Ett förfarande för utbyte av övervakningsdata från TESSy med tredje man godkändes av styrelsen i november 2010. En betydande mängd data samlades in 2010 och förutom sin årliga epidemiologiska rapport publicerade ECDC särskilda rapporter om övervakningen av zoonoser, tuberkulos, hiv/aids och influensa. Den första fasen av ett projekt för kvalitetssäkring av data avslutades dessutom och resultaten granskades. ECDC och behöriga myndigheter ska nu diskutera framtagandet av ett antal kriterier för att fastställa en minimistandard för effektiva övervakningssystem som kan möta EU:s behov.

Vetenskapligt stöd

ECDC fortsatte att utveckla sitt vetenskapliga stöd genom att anordna den årliga ESCAIDE-konferensen den 11–13 november 2010 i Lissabon. Arbetet med matematiska modeller fortsatte med utvecklingen av modeller för hiv, införandet av vaccinationsprogram mot varicella och en simulering av effekterna av att en skola stängs under en influensapandemi. ECDC fortsatte sitt projekt om miljö och epidemiologi (E3-projektet) genom att överföra de stora EDEN-databaserna till ECDC. När det gäller den nuvarande och framtida bördan av smittsamma sjukdomar i Europa enades man om en metod som testades för fyra sjukdomar i fyra medlemsstater. ECDC formaliserade dessutom processen för att ge vetenskaplig rådgivning genom att inrätta ett system där frågor kan läggas upp och besvaras och genom att utveckla en databas för experter. År 2010 var ECDC först med att organisera utbildning i evidensbaserade metoder när det gäller epidemiologin för smittsamma sjukdomar. ECDC fortsatte slutligen att samarbeta med de nationella mikrobiologiska kontaktpunkterna om en rad viktiga frågor.

Beredskap och reaktion

År 2010 började en ny plattform för riskbedömningar som rör riskhanteringsfrågor att användas som ett komplement till systemet för tidig varning och reaktion (EWRS). ECDC bedömde och övervakade riskerna för smittsamma sjukdomar i samband med fem evenemang som samlade stora folksamlingar. Sammanlagt 89 hot för hela EU rapporterades i EWRS, som sköts av ECDC. Totalt gjordes 32 hotbedömningar som delgavs medlemsstaterna. ECDC tillhandahöll även experter på området för att stödja medlemsstaterna i samband med utbrott av mässling i Bulgarien, West Nile-feber i Grekland och kolera utanför EU i Haiti. Riktlinjer utfärdades för bedömning av risker för överföring av smittsamma sjukdomar på flygplan och på kryssningsfartyg. Baserat på erfarenheterna av A(H1N1)-influensapandemin såg ECDC över sin interna handlingsplan för folkhälsohändelser (PHE-OP). Tre simuleringar genomfördes 2010 och ECDC deltog i fyra övningar som organiserades av medlemsstaterna och kommissionen.

Utbildning

De kapacitetsuppbyggande utbildningsinsatserna bestod i första hand av tvååriga stipendieprogram som EPIET och EUPHEM. Efter utvärderingen av EPIET lades ett medlemsstatsalternativ till det befintliga EU-spåret för att öka medlemsstaternas ägande av programmet. Sammanlagt 19 besök i medlemsstater organiserades inom ramen för EUPHEM- och EPIET-programmens interna kvalitetskontrollverksamhet. ECDC organiserade även mer specifika utbildningsprogram och utvecklade en handbok för fältepidemiologer (FEM Wiki).

Informationsarbetet med hälsofrågor

År 2010 gav ECDC ut 35 vetenskapliga publikationer. ECDC:s nya webbplats, som lanserades 2009, utgör en viktig informationskälla i Europa när det gäller folkhälsofrågor och mer än 70 000 filer laddades ned 2010. En serie bestående av sju Spotlights lanserades på webbplatsen för att lyfta fram viktiga frågor när det gäller smittsamma sjukdomar. Målgruppen är folkhälsoexperter, vårdpersonal, politiker och allmänheten. Den nya webbplatsen besöktes av nästan en halv miljon människor 2010. Nya intranät- och extranätplattformar lanserades också. *Eurosurveillance* publicerade dessutom 307 artiklar, 100 kollegialt granskade snabba meddelanden och 105 kollegialt granskade långa artiklar. ECDC fortsätter att utveckla forskningen om informationsarbete i hälsofrågor och att stödja medlemsstaternas informationsinsatser, särskilt med hjälp av metoder för informationsarbetet.

Partnerskap

År 2010 beslutade ECDC att förbättra och förenkla sitt sätt att arbeta med medlemsstaterna: från 2011 och framåt ska en samordnande behörig myndighet utses i varje land. Flera besök i olika länder organiserades 2010, länderinformationsprojektet fortsatte liksom samarbetet med EU:s kandidatländer och potentiella kandidatländer. De interinstitutionella relationerna med Europaparlamentet, ministerrådet (inbegripet ordförandeländerna), Europeiska kommissionen, andra EU-organ, WHO och ECDC:s motsvarigheter i USA, Kina och Kanada stärktes ytterligare.

Ledarskap

I maj 2010 inledde ECDC:s nya direktör "ECDC:s hållbara agenda 2010–2011". Det inrättades 15 arbetsgrupper för att diskutera hur processerna kan förbättras på en rad strategiska områden, bland annat policy, partnerskap och finansiering. Processen utmynnade i ett antal konkreta förslag som lades fram inför styrelsen för godkännande. Till följd av detta antog ECDC ett antal värderingar för organisationen: att vara kvalitetsdriven, serviceinriktad och arbeta som ett team. Sammanlagt tre möten i styrelsen och fyra möten i det rådgivande forumet hölls 2010 och kommunikationen och stödet förbättrades tack vare ett särskilt extranät. Det arbetsprogram som styrelsen antog i november innehöll för första gången utförliga budgetuppgifter om varje aktivitet. Den andra versionen av ledningsinformationssystemet, som används för att planera och övervaka arbetsprogrammet, lanserades i juli 2010. Kvalitetsstyrningen har blivit ett strategiskt mål för ECDC och lanseringen av en kvalitetsstyrningsprocess resulterade i att ramen för gemensamma bedömningar (CAF) valdes som det verktyg som ska användas för att genomföra kvalitetssäkringen på ECDC från och med 2011. En miljögrupp har dessutom inrättats av personalkommittén för att minska ECDC:s inverkan på miljön.

Administration

Resurshanteringsenheten fortsatte att stödja ECDC:s verksamhet under hela året. 2010 var det sista året då ECDC:s budget höjdes (med 20 procent) till 57,8 miljoner euro. Ett antal nya medarbetare anställdes och den 31 december 2010 uppgick det totala antalet anställda till 254 personer.